

мали стати Національні збори, а вищим виконавчим органом – Національна рада, обрана Національними зборами [14, № 14, 2 квітня].

Прийнявши демократичні закони щодо національних меншин, УЦР, українці-патріоти очікували зворотного реагування: відмови росіян в Україні від ролі поборників єдиної і неподільної Росії, подолання євреями "нейтралістських", у чомусь навіть колоністських настроїв, усвідомлення поляками неминучості і прогресивності здійснюваних реформ, зокрема в сфері землеволодіння. "Чим більше буде таких певних і ... солідарних з нами людей з не українців, – писав М.Грушевський, – тим буде легша робота українців..." [15]. Та зауважимо, що окремі суспільні та етнічні групи в Україні не підтримували Центральної Ради. Наприклад, російські консерватори і навіть помірковані побоювалися, що зростання політичної активності українських мас призведе до розвалу єдиної і неподільної Росії. Російські радикали стверджували, що український національний рух порушить єдність робітничого класу. Обережно відносилися до Центральної Ради і євреї, багато з них ототожнювали себе з російською культурою й активно діяли в російських соціалістичних партіях.

Отже, успіхи і проблеми, які виникали перед національними спільнотами, були прямо пов'язані з перемогами і поразками українського уряду в його намаганнях створити умови для мирного незалежного існування новоствореної української держави.

Джерела та література

1. Українська суспільно-політична думка в XX столітті: Документи і матеріали. – Мюнхен, 1983. – Т. 1.
2. Верстюк В. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник. – К., 1997.
3. Українське державотворення. Словник-довідник. – К., 1997.
4. Вісті з Української Центральної ради. – 1917. – № 3. – квітень.
5. Українська Центральна рада: документи і матеріали: У 2 т. – К., 1996. – Т.1.
6. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України). – Ф.2592. – Оп. 1. – Спр. 21.
7. Вісті з Української Центральної Ради. – 1917. – № 9. – червень.
8. Вісті з Української Центральної Ради. – 1917. – № 13. – липень.
9. Копиленко О. "Сто днів" Центральної Ради. – К, 1992.
10. ЦДАВО України. – Ф.1115. – Оп. 1. – Спр. 21.
11. Мала енциклопедія ентодержавознавства / Упор. Римаренко Ю.І. – К., 1996.
12. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991.
13. Нова Рада. – 1917. – 8 листопада.
14. Вісник Ради Народних Міністрів Української Народної Республіки. – 1918. – № 14. – 2 квітня.
15. Грушевський М. Звідки пішло українство і до чого воно йде // Великий Українець. Матеріали з життя та діяльності М.С.Грушевського. – К., 1992.

Summary

The article is dedicated to the evaluation of the place of national minorities in Ukrainian national-liberal movement and of vindication of national minority's rights in Ukrainian People's Republic.

О. М. Потапов

МАТЕРІАЛЬНО-ФІНАНСОВА ОСНОВА ДІЯЛЬНОСТІ МІСЬКИХ ДУМ У ПЕРІОД УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ П. СКОРОПАДСЬКОГО

Місцеве самоврядування у будь-якій країні неможливе за відсутності хоча б однієї з умов, серед яких законодавче забезпечення компетенції органів місцевого самоврядування; належна кількість фінансових ресурсів, необхідних для виконання функцій місцевим самоврядуванням; державна політика підтримки місцевого самоврядування через перерозподіл фінансових ресурсів.

Існуюча на сьогодні законодавча база, з одного боку, декларує необхідність забезпечення місцевих бюджетів коштами на виконання власних та делегованих повноважень в повному обсязі, а, з другого боку, не визначає конкретних шляхів забезпечення місцевих бюджетів фінансовими ресурсами у повному обсязі. Положення законів України "Про місцеве самоврядування в Україні" [2], "Про оподаткування прибутку підприємств" [3], "Про систему оподаткування" [5], та інших нормативно-правових актів щодо спрямування податкових та інших надходжень до бюджетів та напрямів здійснення бюджетних видатків, входять у протиріччя одне одному.

Місцеве самоврядування в Українській державі П. Скоропадського є вітчизняною спробою побудови муніципального управління, що мало забезпечити населення необхідними для життя послугами, використати його потенціал та активність. Взагалі, як відзначають дослідники [4; 8], у цей

період було здійснено низку позитивних перетворень у сфері місцевого самоуправління. Для розгляду нами пропонується один дуже важливий аспект цих перетворень – фінансовий.

Звичайно, не всі рецепти реформування місцевого самоврядування у державі П. Скоропадського можуть бути застосовані у сучасній Україні, але, оскільки питання фінансування органів місцевого самоврядування в Україні потребує негайного вирішення, цей досвід може бути корисним.

Метою нашої статті є визначення особливостей формування та використання місцевих бюджетів у період Гетьманату, проаналізувати механізм державної підтримки міських дум.

Фінансова діяльність тогочасних міських дум ґрунтувалася на принципах самофінансування. Свідченням цього є кошториси самоврядувань. Вони надають можливість простежити схему отримання прибутків та напрямки основних витрат міст. Прикладом може бути пояснювальна записка до проекту кошторису прибутків та витрат м. Білгорода, що була представлена на розгляд та затвердження міською управою. Серед пунктів, що стосувалися його прибуткової частини, необхідно відзначити: 1) збір з нерухомого майна; 2) збір з торгівлі і промислів; 3) збір з екіпажів; 4) мита різних найменувань; 5) прибутки з міського майна і різноманітних оброчних статей; 6) з міських підприємств; а) з міського водопроводу; б) з міської скотобійні; 7) допомога місту та повернення витрат; 8) різноманітні надходження.

Витратна частина проекту кошторису включала 12 пунктів: 1) утримання міського суспільного управління і сирітського суду; 2) військова квартирна повинність; 3) утримання міської поліції; 4) утримання пожежної команди; 5) благоустрій міста; 6) утримання міських підприємств; 7) народна освіта; 8) медицина, санітарна та ветеринарна частина; 9) сплата податків; 10) утримання та облаштування належного місту нерухомого майна; 11) сплата боргів; 12) різноманітні витрати [7, ф. 1325, оп. 1, спр. 300, арк. 247].

Проте найкраще, на нашу думку, фінансову базу міських дум розкриває аналіз кошторису прибутків і витрат м. Ірпін (Київська губернія) на 1918 р., поданого до міністерства внутрішніх справ. Цей кошторис було внесено на обговорення міської думи у кінці вересня 1918 р., тобто майже на рік пізніше передбаченого законом терміну. Значне запізнення пояснювалося своєрідними умовами ведення міського господарства.

Міське господарство потрібно було будувати майже заново, оскільки перетворення поселення на міську одиницю відбулося у середині 1917 р.. Місцева дума зібралася вперше у серпні того ж року. Саме через ці обставини ми маємо можливість простежити всю організаційну роботу по влаштуванню нового міста від самого початку. У ірпінського міського самоврядування не було ні власного майна, ні власних підприємств, експлуатація яких могла дати кошти на необхідні поточні витрати. Використання податкових джерел ускладнювалося відсутністю статистичних матеріалів стосовно нерухомого майна, кількості квартир, платників державного податку. Природно, що за таких обставин майже весь бюджет міста будувався на надходженнях від продовольчих операцій.

Автори поданого до міністерства внутрішніх справ кошторису називали джерела, що зазвичай слугували основою міського бюджету. По-перше, джерела приватно-господарського характеру, тобто прибутки від експлуатації власного майна і підприємств, а також прибутки від різноманітних кредитних операцій; по-друге, прибутки публічно правового характеру, тобто прибутки від податків і зборів; по-третє, допомоги від публічно-правових союзів у вигляді дотацій та субвенцій [1, ф. 2797, оп. 1, спр. 173, арк. 61].

Загальним принципом при організації міських фінансів було те, що всі податки і збори могли бути використані міськими самоуправліннями тільки у тих випадках, коли прибутки від міського майна і підприємств виявлялися недостатніми для покриття поточних витрат. У розпорядженні ірпінського міського самоврядування майже не було власного майна, за винятком невеликих ділянок парку і базарної площі, на відміну від міських самоврядувань м. Харкова [7, ф. 1325, оп. 1, спр. 297, арк. 18–19], м. Белгорода [7, ф. 1325, оп. 1, спр. 307, арк. 13–14], де прибутки від власного майна складали основу бюджету.

Вирішенню справи поповнення місцевих фінансів могло сприяти обкладання населення різними податками і зборами. Проте фінансове господарство міста у поточному році існувало за рахунок податків, що збиралися у минулому 1917 р.. Міська управа їх тоді не мала, оскільки функціонувати розпочала тільки у вересні. До оподаткування вона приступила наступного року, тож надходження від зборів мали з'явитися наприкінці 1918 р. або на початку 1919 року.

Наступним способом покращення фінансового становища міського господарства, на думку авторів проекту кошторису, була допомога від держави у вигляді дотацій і субсидій.

Задля детального ознайомлення з фінансовим становищем міського господарства необхідно проаналізувати прибуткову та витратну частини кошторису прибутків і витрат м. Ірпін на 1918 р.. Аналізуючи відомості прибуткової частини кошторису, слід зупинитися на прийнятому міською управою рішенні провести нову оцінку майна на підставі даних продажних цін однорідного нерухомого майна (добутих з архіву старшого нотаріуса) і даних страхової оцінки нерухомого майна. Отримані у такий спосіб відомості виявили, що статистичні описи вартості майна, підготовлені

повітовим земством, уміщують оцінку його вартості нижчу за вартість цього майна у 1918 р., причому у 3-5 разів. Це враховувалося міською управою при визначенні розміру оціночного збору.

Не вдаючись у подробиці розрахунків, відзначимо, що внаслідок проведеної роботи було визначено вартість землі, розмішених на ній споруд, загальну вартість нерухомого майна у м. Ірпінь. На підставі отриманих даних розмір оціночного збору склав 135 252 крб.

Незначним виявився збір з торгівлі і промислів, оскільки торгова і промислова діяльність у місті не відзначалася активністю: з 29 торгових підприємств – лише 79 крб. 50 коп. надходжень.

Прямі прибутки від міського майна приносили лише місця та лавки на базарах. До оброчних статей відносились прибутки, що надходили від зборів за торгівлю у рознос, а також з возів, що приїздили на базар для продажу сільсько-господарських продуктів. Загалом по §5 “Прибутки з міського майна та оброчних статей” планувалося отримати 6 422 крб.

Одне з найбільш важливих місць у прибутковій частині кошторису відводилось міським підприємствам. До них відносились продовольчі операції. Незначний прибуток планувалося отримати від міської бійні — 1260 крб. Її будівництво мало завершитися тільки у жовтні 1918 року.

За §7 “Допомога місту і повернення витрат” місто мало отримати від повітового земства кошти, витрачені ним в 1918 р. на утримання міліції. Згідно з штатами, затвердженими міністерством народної просвіти, міське самоуправління мало отримати допомогу від міністерства на утримання вищого початкового училища. Крім цього, на підставі спеціальної домовленості між міською управою та повітовим земством, останнє на утримання однокласного училища мало надавати 6 993 крб. 60 коп.

До “Різних надходжень” було включено надходження за розгляд планів нових споруд та перебудовань. Сюди ж включили позику, проведену містом на погашення частини колишніх боргів і сплати за них відсотків [1, ф. 2797, оп. 1, спр.173, арк. 65–67].

Формування витратної частини базувалося на основі фактично здійснюваних витрат, тобто шляхом визначення розміру сум через обрахування середньої цифри фактично проведених витрат за останні декілька років.

Витратна частина кошторису обраховувалась у загальній сумі 601 905 крб. За §1 “Участь міста в утримуванні урядових закладів” нараховувалося 5600 крб. Ця сума утворювалася з тих витрат, які передбачались на утримання військового відділу. Сюди увійшли витрати на облаштування канцелярії військового відділу (друковані бланки, книга відомостей, закупівля канцелярського приладдя і т. ін.), витрати по роз’їздам членів військового присутствія, а також витрати по складанню списків новобранців.

Витрати за §2 “Утримання міських суспільних закладів” становили 66425 крб. Найбільша частина витрат припадала на утримання особистого складу присутствія та канцелярії управи. Крім цього, до даного параграфу були включені витрати на перепис населення м. Ірпінь. Таких переписів було два: перший проводився на вимогу представників німецької адміністрації надати повні списки населення із зазначенням віку, роду занять, стану, національності та інших даних, другий був пов’язаний з підготовчими роботами міської управи з оцінки нерухомого майна.

Витрати канцелярії управи і думи, а також господарські витрати вираховувались міською управою на основі фактичних витрат за січень–серпень 1918 р.. При обрахуваннях бралися до уваги деякі додаткові витрати (наприклад, на друкування бланків, обов’язкових постанов), що викликало збільшення витратної частини.

Наступним був §4 “Утримання міської міліції”, що складався з двох частин. Місто протягом перших чотирьох місяців 1918 р. виплачувало жалування службовцям земської міліції за умови, що ці суми у подальшому будуть повернені земською управою. Усього місто виплатило міліції 4022 крб.

Виведення з відання самоуправління міліції не звільнило міську управу від обов’язку брати участь у витратах по її утриманню. Зазвичай на міські самоуправління покладалася витрати на найм і утримання приміщень для міліцейського управління та заарештованих.

Фінансові ускладнення не дозволяли проводити благоустрій міста, налагоджувати мережу освітлення і замощувати вулиці. Саме тому по §7 “Благоустрій міста” до кошторису ніяких витрат не вносилося.

Більшість витрат бюджету припадала на §8 “Утримання міських підприємств і споруд”. Це можна пояснити тим, що до нього були включені витрати на ведення продовольчих операцій. У наведених “поясненнях і розрахунках” кошторису міською управою зазначені закуплені містом упродовж 9 місяців продукти, призначені для розповсюдження серед населення. Серед цих продуктів мука, запасів якої місту мало вистачити до кінця року.

До витрат за цим параграфом входила сплата заробітної платні службовцям по продовольчому відділу, витрати на утримання міського обозу, обладнання міської бійні, її обслуговування.

За §9 “Народна освіта” витрати обчислювались у 69 210 крб. Сюди були віднесено допомогу міській гімназії (в розмірі 24000 крб.) на покриття її дефіциту, витрати на утримання вищого початкового училища. Стосовно нижчого однокласного училища, то утримання його значною мірою здійснювалося за рахунок допомоги від земства. На міську управу покладалася витрати з найму

приміщення, його утримання, придбання навчальних посібників і т. ін. Таким чином, із 22 800 крб., що витрачалася на утримання цього училища, земство надавало 9 934 крб., а місто 12 866 крб.

Стосовно санітарно-ветеринарної справи (§ 11), то власних закладів, що цілком утримувалися з міського бюджету, у міста не було. Воно брало участь в утриманні земських закладів: наймало приміщення під лікарню і амбулаторію, забезпечувало їх освітлення.

Переходячи до §13 “Утримання власного майна”, відзначимо, що місто володіло лише невеликими ділянками землі, зайнятими парком і базаром. Витрати з утримання майна становили 14 700 крб., причому майже всі вони припадали на облаштування базару та приведення його у належний вигляд.

Значні суми місто мало сплатити в рахунок позик, що були взяті міською управою від початку її діяльності. Отримані кошти витрачалися на продовольчі операції, що в свою чергу надавали місту нові джерела прибутків, за допомогою яких можна було вирішувати господарські справи. Так, короткострокова позика бралася для підсилення оборотних капіталів міста.

Параграф 15 був присвячений “Відрахуванням на утворення капіталів”. Відповідно до положень про міські прибутки від 29 вересня 1917 р. резервна сума мала становити 1,5% від витратного бюджету [1, ф. 2797, оп. 1, спр. 173, арк. 61зв.–65].

Цілковиту картину щодо витрат та прибутків міста можна побачити з таблиці №1.

Таблиця №1

Перерахування прибутків та витрат м. Ірпінь на 1918 р.
[1, ф. 2797, оп. 1, спр. 173, арк. 84]

§	Предмети прибутку	Сума тис. крб.	§	Предмети витрат	Сума тис. крб.
I	Збори з нерухомого майна	135252	I	Участь у витратах по утриманню урядових закладів	5600
II	Збори з торгівлі і промислів	77	II	Утримання міського суспільного управління	66425
V	Прибутки з міського майна та оброчних статей	6422	V	Утримання міської міліції	6022
VI	Прибутки з міських споруд (підприємств)	415722	VIII	Утримання міських споруд (підприємств)	382648
VII	Допомога місту і повернення витрат	36232	IX	Народна освіта	69210
VII	Різні надходження	8200	XI	Медична, ветеринарна та санітарна частини	3567
			XIII	Утримання належного місту нерухомого майна	14700
			XIV	Сплата боргів	41619
			XV	Відрахування на утворення капіталів	8847
			XVI	Різні витрати	3267
	Усього прибутків: 601 905			Усього витрат: 60 1905	

Схожа ситуація щодо фінансового стану була і в інших містах України. Молоде місцеве самоуправління міста Амур-Нижньодніпровського (Катеринославська губернія) було позбавлено коштів, що унеможливило будь-яке будівництво. “Народившись з попелу селищних і т.п. комітетів, воно борсається у вирі повного безгрішшя. Оціночний збір не проведений, запланованого займу також не вдалося заключити, а потреби ростуть. Єдина надія – допомога центральної влади,” – зазначалось у одному з періодичних видань того часу [13].

Прийшовши до влади, уряд П. Скоропадського акцентував увагу на тому, що попередній уряд не усвідомлював усієї важливості питання, або не звертав необхідної уваги на проблеми самоврядування. Внаслідок цього органи місцевого самоуправління потрапили до рук безгосподарних осіб, нездатних до творчої роботи. Вони вносили лише „руйнування” до господарської та культурної діяльності органів міського самоврядування [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 16зв.–17].

Проблема фінансової підтримки міських самоврядувань вирішувалася урядом П. Скоропадського шляхом врахування забезпечення позик майном самоврядувань, які ще не встигли „прийти до остаточного знищення”, з’ясування доречності витрат, на які мала надаватися позика, а також своєчасності повернення коштів.

У питанні кредитування уряд був особливо обережним при розгляді кожного окремого клопотання, беручи до уваги всі обставини справи. До департаменту місцевого самоврядування міністерства внутрішніх справ надійшли клопотання від 18 міських та 44 земських управ на загальну суму 139 695 594 карбованців [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 18]. „Минулі події у великій мірі зруйнували місцеве господарство майже всіх міст і земств України, – зауважував міністр внутрішніх справ Ф. Лизогуб. Необхідно передбачати можливим надходження прохань про позики на невідкладні потреби і від інших місцевих самоуправлінь, що неминуче призведе до значного збільшення суми позик”, – вважав він [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 18]. Усього в Україні нараховувалося близько 200 міст і 115 земств.

„Важка фінансова криза, – продовжував міністр, що спостерігається в усій країні, нестача грошових знаків в обігу та слабе надходження державних податків не дає можливості асигнувати з

державного казначейства кошти, які б у повній мірі могли б задовольнити не тільки ті що надійшли, а й очікувані в найближчому майбутньому прохання самоуправління”, – констатував міністр. Він вважав за необхідне “обмежити у державних інтересах суму кредиту в розмірі 80.000.000 карбованців, так як позики будуть видані тільки тим самоврядуванням, які своєю діяльністю і складом заслужили цілковитої довіри уряду, і то лише по самим невідкладним нагальним потребам, причому інтереси самоуправління, від яких можуть в найближчий час поступити прохання, що заслуговують задоволення, будуть забезпечені: по-перше тими залишками від позик, на які вже були подані прохання, і по-друге, тим, що прохання будуть надані урядові, з тим щоб сама позика була проведена в приватних кредитних установах, <...> прийняти загальні міри, які б забезпечили своєчасне виконання зобов’язань прийнятих на себе місцевими самоврядуваннями з приводу повернення позики” [7, Ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 18 зв.].

Такими заходами могли б стати наступні гарантії позики: обмеження позики строком не більше 5 років; рівномірне щорічне погашення позики шляхом внесення короткострокової позики в кошторис; слідкування з боку губернського старости, щоб кошти, відпущені з скарбниці, витрачалися тільки в тих сферах, на які видавалися, а також за внесенням відповідних кредитів з нарахованими відсотками в кошториси місцевих самоуправлінь; надання міністру внутрішніх справ права накладати арешт на прибутки місцевих самоуправлінь з майна підприємств для погашення виданої позики; надання міністру внутрішніх справ права в разі прострочення платежів по позиці погасити нестачу як дотації або їх податки [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 18 зв.].

Автор вважає, що прийнятий 26 червня 1918 р. Закон „Про відкриття кредиту в 80 мільйонів карбованців на видачу позики земствам і містам”, а також вироблені в подальшому правила надання позик повністю враховували запропоновані гарантійні міри. Так, прийнятий закон містив п’ять пунктів:

“1. Скасовувався затверджений Центральною Радою 18 квітня 1918 р. закон про тимчасове кредитування державним банком міських та земських установ на загальну суму, що не перевищувала 100 мільйонів карбованців.

2. Тимчасово, до затвердження каси кредиту земств та міст, надавалося право міністру фінансів за домовленістю з міністром внутрішніх справ дозволяти позички земствам і містам, а також виробити правила їх надання.

3. З коштів державної скарбниці асигнувалось 80 мільйонів карбованців по кошторису кредитної канцелярії для видання короткострокових, не більше як на 5 років позичок місцевим самоврядуванням.

4. В разі пропуску строку виплати по позичкам відсотків, або погашення самого боргу, міністру внутрішніх справ надавалося право належні земствам та містам допомоги з коштів державної скарбниці, або відповідні їх частини зараховувати на виплату недоїмок по позичках.

5. Міністрові фінансів разом з міністром внутрішніх справ доручалося встановити загальні правила щодо видання позичок” [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 13].

Невдовзі були вироблені наступні правила надання кредитів:

“1. Надання короткострокових державних позик місцевим самоуправлінням для задоволення невідкладних потреб мало відбуватися у тих випадках, коли кошти не могли бути винайдені ні в місцевих бюджетах, ні шляхом нормального кредитування.

2. Призначав позики міністр фінансів за згодою міністра внутрішніх справ на строк не більше 5 років зі сплатою встановлених міністром фінансів відсотків.

3. Клопотання про позику мали подаватися до міністерства внутрішніх справ. Подаючи їх, самоврядування зобов’язані були вказати потреби, на які необхідна позика, дані про фінансовий стан, відомості про борги, про джерела платежів по позиці, а також інші матеріали, необхідні для розгляду клопотання.

4. Клопотання після їх розгляду міністром внутрішніх справ мали передаватися з його заключенням міністру фінансів.

5. В разі згоди міністра фінансів з заключенням міністра внутрішніх справ він видавав розпорядження про виплату позики.

6. В разі розбіжності – клопотання мало виноситись міністром внутрішніх справ на розгляд Ради Міністрів.

7. При дозволі позики міністр внутрішніх справ повідомляв губернському старості про такий дозвіл. Останній мав слідкувати за тим, щоб позики витрачалися на предмет їх надання, а паралельно за внесенням у кошториси місцевих самоуправлінь відповідних кредитів на погашення позики з нарахованими відсотками.

8. Повернення взятої позики планувалося рівними частинами по закінченні року користування нею з нарахованням відсотків, при чому сума погашеної частини позики, а також відсотки на заборговану частину вносяться в кошторис місцевого самоуправління. Кошти на погашення позики вносяться в місцеве казначейство.

9. У випадку прострочки виплат міністр внутрішніх справ за згодою міністра фінансів мав право накладати заборону на прибутки самоврядувань з майна і підприємств з метою забезпечення позики.

10. Місцеві органи самоврядування зобов'язані були вести муніципальне господарство з таким розрахунком, щоб надходження від ведення підприємств (водопровід, газ, електрика та ін.) в крайньому випадку покривали б ті витрати, які по цим підприємствам несуть дані органи. В іншому випадку міністр внутрішніх справ за згодою міністра фінансів мав право видавати розпорядження про дострокове стягнення позики" [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 12].

Майже всі самоуправління, що зверталися до уряду за фінансовою допомогою, головною причиною фінансових ускладнень вважали ненадходження податків [7, ф. 2199, оп. 1, спр. 123, арк. 17]. Цей факт, на думку Ф. Лизогуба, слугував зайвий раз доказом того, що ці самоврядування своєю руйнівною діяльністю настільки дискредитували себе серед населення, що воно їм не довіряло.

Як наслідок, не міг мати довіри до таких органів і уряд, який мав у своєму арсеналі ряд доказів небалого ставлення до справи органів місцевого самоуправління [7, ф. 2988, оп. 1, спр. 8, арк. 16], [1, ф. 2797, оп. 1, спр. 6, арк. 63], через що процес видачі позик не набув загального характеру, і питання так і не було вирішено.

Забезпечення належної кількості фінансових ресурсів, їх перерозподіл конче необхідні для виконання функцій місцевим органам самоврядування. Зростання їхньої ролі в управлінні фінансовими ресурсами країни є запорукою вирішення численних проблем життя, а підвищення ролі і значимості місцевих фінансів у забезпеченні соціального і економічного реформування є визначальним чинником її подальшого розвитку. Забезпечення місцевого самоврядування стабільними та достатніми фінансовими ресурсами є запорукою становлення дієздатної та ефективної системи місцевого самоврядування.

Джерела та література

1. Державний архів Київської області.
2. Закон України про місцеве самоврядування в Україні: За станом на 20 лютого 1999 р. – К., 1999.
3. Закон України про оподаткування прибутку підприємств. Офіційне вид. / Верховна Рада України. – К., 1998.
4. Копиленко О. Л., Копиленко М. Л. Держава і право України. 1917–1920: Навчальний посібник. – К., 1997.
5. Про систему оподаткування: Закон України від 25 червня 1991 р. №21-XII // Закони України. – К., 1996. – Т. 2.
6. Почему? // Рабочий путь: газета Амур-Нижнеднепровского городского самоуправления. – Амур-Нижнеднепровск. – 1918. – 26 квітня.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (м. Київ).
8. Яременко О. І. Адміністративна реформа гетьмана Павла Скоропадського. – Вінниця, 1998.

Summary

The article views financial base of the activity of the municipal dumas, public police of their support during at the time of Ukrainian State ruled by Pavlo Skoropadsky

В. Г. Бондаренко

УЧАСТЬ ВІЛЬНОГО КОЗАЦТВА В АНТИГЕТЬМАНСЬКОМУ ПОВСТАННІ ДИРЕКТОРІЇ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Критерієм розвитку суспільної свідомості є притаманна соціальним групам система цінностей ідейних переконань. Саме вона вирішальним чином впливає на усталення певної моделі світосприйняття на певному хронологічному відрізку часу [1, с. 160–161].

На сьогодні в історіографії утвердилася думка щодо оформлення цінностей козацької громади в певну ментально-світоглядну систему десь у XVI ст. [2]. Громадськими цінностями українського козацтва у XVI–XVIII ст. були свобода, рівність, братерство, демократизм, республіканізм, хоча погляди та орієнтації протягом часу удосконалювались і ускладнювались.

Козацький світогляд формувався як на національному підґрунті, так і під впливом загальноєвропейських ідей доби Відродження і Просвітництва. Як стверджує італійський дослідник С. Грачоті, Україні вдалося впродовж досить короткого історичного проміжку часу не лише продемонструвати світові своє "пан'європейське покликання", а й долучитися, через утворений тут культ "свободи", до "універсального фонду Європи" [3]. Ідея народного суверенітету і права змінювати владу увійшла не тільки до європейського, але й світового універсального фонду. Вона стала дороговказом у розбудові громадянського суспільства. До створення Декларації незалежності США і документів Великої Французької революції у Конституції П. Орлика проголошувалось: "Козаки мають за собою право людське і природне, одним із головних принципів котрого є: народ завжди має право